

वर्ग-३ कर्मचाऱ्यांसाठी सेवेत प्रवेश करतेवेळी
पदस्थापनेपूर्वी किंवा पदस्थापनेनंतर ६ महिन्यांत
पायाभूत प्रशिक्षण पूर्ण करणे अनिवार्य करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: टीआरएन-२०१५/प्र.क्र.६०/१५/१२-अ
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
तारीख: २४ जून, २०१५

संदर्भ:-

- १) शासन निर्णय क्रमांक: टीआरएन-०९/प्र.क्र.३९/०९/१२-अ, दिनांक २३ सप्टेंबर, २०११
- २) शासन निर्णय क्रमांक: टीआरएन-२०११/प्र.क्र.२८७/११/१२-अ,
दिनांक १४ ऑक्टोबर, २०१३
- ३) शासन निर्णय क्रमांक: टीआरएन -२०११/प्र.क्र.२८३/११/१२-अ,
दिनांक ३० जानेवारी, २०१२
- ४) शासन निर्णय क्रमांक: टीआरएन-२०१४/३४२/प्र.क्र.५०/१४, १२-अ, दि. २७ मे, २०१४
- ५) दिनांक २१ फेब्रुवारी, २०१५ रोजी मा.अ.मु.स.(सेवा) यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या
बैठकीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

शासनाच्या सेवेत प्रवेश करताना प्रत्येक शासकीय कर्मचारी हा बहुतांश शासनाच्या कार्यप्रणालीबाबत अनभिज्ञ असतो. बऱ्याचदा शासन सेवेत प्रवेश करतांना ऐकीव माहितीवर आधारित शासन कार्यपद्धतीबाबत नकारात्मक व चुकीच्या धारणा त्यांच्या मनात असतात. अशा पूर्वग्रह दूषित दृष्टिकोनावर सुरुवातीलाच प्रशिक्षणातून योग्य प्रकारे संस्कार झाले नाहीत तर “चुका आणि शिका” या तत्त्वावर काम करताना सुरुवातीला मोठ्या प्रमाणावर मानवीसाधन संपत्तीचा अपव्यय होतो आणि बऱ्याचदा चुकीच्या संकल्पना शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या मनात दृढ होऊन जातात. अशा परिस्थितीत कर्मचाऱ्याला शासकीय कार्यप्रणाली, महत्त्वाचे नियम, टिप्पणी व पत्रलेखन कौशल्य इ. बाबत प्राथमिक ज्ञान प्राप्त होण्याबरोबरच त्याच्यातील नेतृत्व गुण, व्यवस्थापन कौशल्य यांचा विकास व्हावा तसेच, ताणतणाव व्यवस्थापन, विचारांची देवाणघेवाण, नैतिक मूल्यांची रुजवण या गोष्टी शक्य व्हाव्यात यासाठी नियुक्तीनंतर शक्यतो पदस्थापनेपूर्वी शासकीय कर्मचाऱ्याला प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. याच बाबींचा विचार करुन राज्य शासनाने दि. २३ सप्टेंबर २०११ रोजी राज्य प्रशिक्षण धोरण जाहीर केले असून त्याद्वारे वर्ग १ ते वर्ग ४ पर्यंत सर्व शासकीय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांना सेवेतील निरनिराळ्या टप्प्यांवर प्रशिक्षण अनिवार्य करण्यात आलेले आहे.

प्रशिक्षण धोरणात पायाभूत प्रशिक्षण, पदोन्नतीनंतरचे प्रशिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण, बदलीनंतरचे प्रशिक्षण आणि नवीन विषयाची तोंडओळख या ५ स्वरूपाचे प्रशिक्षण घेणे अपेक्षित आहे. यापैकी सेवेच्या

सुरुवातीलाच चांगल्या कार्यक्षमतेचा कर्मचारी शासन सेवेत रुजू व्हावा यासाठी पायाभूत प्रशिक्षणाचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.

शासकीय कर्मचाऱ्यांत वर्ग-३ च्या कर्मचाऱ्यांची संख्या ७५% आहे. आज राज्यात त्यांची संख्या सुमारे नऊ लाखांहूनही जास्त आहे. सर्वसामान्य जनतेला प्रथमतः त्यांच्या कामांसाठी वर्ग-३ कर्मचाऱ्यांशी संवाद साधावा लागतो. अशावेळी कर्मचारी हा जनतेला सहज उपलब्ध होणारा, त्यांच्या कामाचे परिपूर्ण ज्ञान असलेला, जबाबदारी घेणारा, संवेदनशील असला तर जनतेची कामे होण्यास मदत तर होईलच त्याबरोबर शासनाबद्दल जनतेमध्ये चांगली प्रतिमा निर्माण होण्यासाठी मदत होऊ शकेल. यासाठी अधिक कार्यक्षम, कार्यतत्पर कर्मचारी विकसित होण्यात, कर्मचाऱ्याचे प्रशिक्षण मोलाची भूमिका निभावू शकेल. याच बाबीचा विचार करुन केंद्र शासनाच्या कार्मिक व प्रशिक्षण विभागाने राज्यातील नागपूर, औरंगाबाद, नाशिक, पुणे, चंद्रपूर या ५ जिल्ह्यात वर्ग-३ च्या कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाचा पथदर्शी स्वरूपाचा मिशन मोड कार्यक्रम हाती घेतला आहे. याला अधिक मूर्त स्वरूप देण्यासाठी मा.अ.मु.स.(सेवा) यांच्या अध्यक्षतेखाली दि.२१.०२.२०१५ रोजी झालेल्या बैठकीत, “राज्यातील वर्ग-३ कर्मचाऱ्यांना नियुक्तीनंतर पदस्थापना देण्यापूर्वी पायाभूत प्रशिक्षण अनिवार्य करावे” अशा स्वरूपाचा निर्णय झाला. त्यानुसार आता शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय:-

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, विभागीय/जिल्हा निवड मंडळे इ.मार्फत शासन, ग्रामीण व नागरी त्रिस्तरीय पंचायत राज संस्था, वैधानिक संस्था, महामंडळे, स्वायत्त संस्था, शासन अंगीकृत महामंडळे इ. ठिकाणांसाठी वर्ग तीन कर्मचाऱ्यांची निवड होत असते. निवडीनंतर नियुक्ती प्राप्त झाल्यावर कर्मचाऱ्याला शक्यतो पदस्थापनेपूर्वी किंवा अपरिहार्य परिस्थितीत एक वर्ष पूर्ण होण्याच्या आत प्रशिक्षण घेणे अनिवार्य करण्यात येत आहे. या बाबीचे गांभीर्य लक्षात यावे व प्रशिक्षणाचे आयोजन व हेतू यशस्वी व्हावा व प्रशिक्षणासाठी उपस्थिती सक्तीची करण्यासाठी, प्रशिक्षणाची सांगड सेवा प्रवेश नियमाशी घालणे आवश्यक आहे. यास्तव वर्ग-३ कर्मचाऱ्याने पायाभूत प्रशिक्षण पूर्ण केल्याशिवाय त्याचा परिविक्षाधीन कालावधी समाप्त करण्यात येणार नाही, अशाप्रकारची अट त्यांच्या सेवाप्रवेश नियमात अंतर्भूत करण्यात यावी. तसेच, अनिवार्य प्रशिक्षणाचे काटेकोर पालन व्हावे यासाठी नियुक्तीप्राधिकाऱ्याने सदर कर्मचाऱ्यास कार्यमुक्त करणे सक्तीचे राहिल. त्याचप्रमाणे, परिविक्षाधीन कालावधी पायाभूत प्रशिक्षणाशिवाय पूर्ण होणार नाही याची खात्री करण्याची जबाबदारी नियुक्ती प्राधिकाऱ्यावर राहिल. कार्यपालन न करणाऱ्या सक्षम प्राधिकाऱ्यावर शिस्तभंगाची कारवाई करणेबाबत यापूर्वी निर्गमित झालेल्या दि. ३०.१.२०१२ व दि. २७.५.२०१४ च्या शासन निर्णयातील तरतूदी आपसूकच लागू करण्यात येतील.

२. सदरहू शासन निर्णयामुळे वर्ग-३ कर्मचाऱ्यांना सेवेत प्रवेशावेळी प्रशिक्षण अनिवार्य केले असल्याने मोठ्या प्रमाणावर नामनिर्देशने प्राप्त होण्याची शक्यता, प्रत्यक्ष प्रशिक्षणाच्या कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजन याबाबत मोठ्या प्रमाणावर समन्वयाची गरज भासणार आहे. या बाबीचा विचार करता वर्ग-३

कर्मचाऱ्यांचे प्रशिक्षण व याबरोबरच एकंदरीत प्रशिक्षण कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीचे संनियंत्रण विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांचेकडे सोपविण्यात येत आहे. प्रशिक्षणासाठी नामनिर्देशने नियुक्ती प्राधिकाऱ्याने प्रशिक्षण व्यवस्थापकांकडे द्यावीत. त्यानंतर प्रशिक्षण व्यवस्थापकाने प्रशिक्षण संस्थांच्या संपर्क अधिका-यांशी व प्रशिक्षण संस्था प्रमुखांशी समन्वय व संपर्क साधून प्रत्यक्ष प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे नियोजन व आयोजन करावे व यासंदर्भातील सर्वकष संनियंत्रण जिल्हा प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्थांच्या कार्यकारी मंडळाचे अध्यक्ष व विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्थांच्या कार्यकारी समितीचे अध्यक्ष या नात्याने अनुक्रमे त्या त्या जिल्ह्यातील जिल्हाधिकारी व महसूल विभागीय स्तरावर विभागीय आयुक्त यांचे राहिल.

प्रशिक्षण कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीचे अहवाल राज्य प्रशिक्षण नियोजन व मूल्यमापन यंत्रणा, यशदा, पुणे व सामान्य प्रशासन विभाग यांना विहित प्रपत्रात तिमाही कालावधीत संबंधित प्रशिक्षण संस्थांनी संबंधित जिल्हाधिकारी व विभागीय आयुक्त यांच्या स्वाक्षरीने पाठवावेत.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१५०६२४१७०९१९३५०७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ.भगवान सहाय)

अपर मुख्य सचिव(सेवा), महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई - ३२.
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२.
३. सर्व मा. मंत्री व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
४. राज्यातील सर्व सन्माननीय लोकसभा व राज्यसभा सदस्य.
५. सर्व सन्माननीय विधानसभा/ विधानपरिषद सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
६. मा.मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
७. मा.अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२
८. मा.प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई-३२.
९. महासंचालक, यशदा, राजभवन आवार, बाणेर रोड, पुणे.

१०. विशेष कार्य अधिकारी, मराठवाडा प्रशासकीय व विकास प्रशिक्षण प्रबोधिनी तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, नाथनगर(उत्तर), पैठण, औरंगाबाद.
११. विशेष कार्य अधिकारी, डॉ. पंजाबराव देशमुख विदर्भ प्रशासकीय व विकास प्रशिक्षण प्रबोधिनी तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, अमरावती.
१२. संचालक, वसंतराव नाईक प्रादेशिक कृषी विस्तार व्यवस्थापन संस्था तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, वनामती, नागपूर.
१३. संचालक, प्रादेशिक कृषी विस्तार व्यवस्थापन प्रशिक्षण संस्था, रामेती, तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, कोकण, खोपोली, शिळफाटा, ता. खालापूर, जि. रायगड.
१४. संचालक, प्रादेशिक कृषी विस्तार व्यवस्थापन प्रशिक्षण संस्था, रामेती, तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, चन्होली, पुणे.
१५. संचालक, नाशिक महसूल प्रशिक्षण प्रबोधिनी, नाशिक, तथा विभागीय प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्था, नाशिक.
१६. राज्यातील सर्व जिल्हा प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्थाचे संचालक/ विशेष कार्य अधिकारी/ प्राचार्य.
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग व त्यांच्या अधिपत्याखालील कार्यालये/ प्रशिक्षण संस्था.
१८. निवडनस्ती/ सा.प्र.वि. १२-अ.